

2. підтримка та розвиток місцевих ініціатив, спрямованих на розвиток регіону;
3. проведення моніторингу стану економіки та соціальної сфери регіону, а також прогнозування його розвитку;
4. підтримка інвестиційного клімату в регіоні та залучення інвестицій для розвитку регіону;
5. сприяння розвитку туризму та культури в регіоні.

Загалом, агенції регіонального розвитку є важливим інструментом для розвитку місцевих громад та регіонів в цілому. Вони забезпечують координацію роботи місцевих органів влади та громадських організацій, сприяють стимулюванню економічного зростання та забезпеченню сталого розвитку регіонів. Але для успішного функціонування агенцій регіонального розвитку необхідно вирішувати виклики та проблеми, забезпечувати належне фінансування та підтримку, а також розвивати відповідні законодавчі та нормативно-правові акти. Тільки тоді агенції регіонального розвитку зможуть ефективно виконувати свої завдання та сприяти розвитку місцевих громад та регіонів в цілому.

Список використаних джерел

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення 31.03.2023 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97> (дата звернення: 31.03.2023).
2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 №156-VIII Дата оновлення 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 31.03.2023).
3. Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку: Постанова Каб.Міністрів України від 11.02.2016 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/258-2016> (дата звернення: 29.03.2023)
4. Деякі питання діяльності агенцій регіонального розвитку: Постанова Каб.Міністрів України від 21 жовтня 2022 р. № 1203 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2022-%D0%BF> (дата звернення: 29.03.2023)
5. Інформаційний портал Черкаської обласної ради: <http://ck-oda.gov.ua/>.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Назаренко С.А.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИТРАТ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Богуславська С.І., Ковальова О.Д.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: kovalova.olena422@vu.cdu.edu.ua*

Одна з найважливіших частин управлінської діяльності є діяльність пов'язана з управлінням витратами суб'єкта господарської діяльності. В системі управління значним є розподіл витрат, що визначає здатність підприємства забезпечити повернення затрат вкладених у ресурси, та збільшення капіталу [1].

Витрати - це грошова оцінка витрат факторів виробництва, необхідних для його промислово-торгівельної діяльності. Їх можна представити в розрізі собівартості продукції, яка характеризує грошовий вираз вимірювання всіх матеріальних витрат і витрат праці, необхідних для виробництва і реалізації, що підтверджується стандартами бухгалтерського обліку в Україні П(С)БО [2].

Класифікація витрат – це логічний процес класифікації різних витрат, пов'язаних із бізнес-процесом, відповідно до їх типу, характеру, частоти та інших ознак для досягнення цілей підприємства, та зокрема бухгалтерського обліку, також полегшення економічного аналізу. Кожен бізнес-процес передбачає певні витрати. Це основа для визначення прибутку суб'єкта господарської діяльності. Знання про різні витрати полегшує процедуру обліку витрат в організації. Певну вартість можна віднести до кількох категорій. Наприклад; заробітна плата, що виплачується працівнику, є витратами на оплату праці, а також постійними витратами. Крім того, різні елементи класифікації витрат так чи інакше пов'язані один з одним.

Існують різні види витрат, що відбуваються під час виробництва товарів або послуг, і ці витрати систематично класифікуються [3].

1. Класифікація загальних витрат продукту або послуги в основному поділяються таким чином:

- Витрати на матеріали та ресурси. Це вартість будь-якого матеріалу, який використовується для виробництва продукту чи послуги. Матеріальні витрати включають витрати на закупівлю, доставку, податки та збори, страхування тощо, які безпосередньо пов'язані з придбанням. Торговельні знижки, знижки, відшкодування мита, податок з продажів та інші подібні дії вираховуються при визначенні витрат на матеріали.

- Витрати на робочу силу: вартість робочої сили включає заробітну плату, що виплачується постійним працівникам, тимчасовим працівникам, а також працівникам підрядника. Сюди відносять оплату праці та інші надбавки, заохочення або премії, бонуси. Також до даного типу витрат можуть належати додаткові виплати - безкоштовне або субсидоване харчування працівників, безкоштовне медичне обслуговування, безкоштовна або субсидована освіта для дітей працівників, безкоштовне або субсидоване житло тощо.

- Інші витрати, які пов'язані з діяльністю. Сюди можна віднести витрати на оплату комунальних послуг, оплату викуплених послуг, оплату роботи, оплата за пакування, рекламу тощо.

2. Класифікація витрат за метою витрат.

- Прямі витрати. Це значні витрати, безпосередньо пов'язані з процесом виробництва. Це можна розглядати як собівартість для будь-якого бізнесу. Він підрозділяється на прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та інші прямі витрати.

- Непрямі витрати: непрямі витрати - це витрати, які не можуть бути безпосередньо віднесені до певного процесу виробництва.

3. Класифікація витрат за призначенням:

- Виробничі: виробничі витрати складаються з усіх прямих і непрямих витрат, понесених у виробництві товарів і послуг.

- Адміністративні: витрати, пов'язані з управлінською діяльністю організації, як-от електроенергія, канцтовари, телефонні витрати, орендна плата тощо. Вони також відомі як адміністративні накладні витрати.

- Продажу: непрямі витрати, пов'язані з функцією продажу товарів і послуг, як-от реклама, просування, дослідження, обслуговування клієнтів тощо, зараховуються до вартості продажу.

- Розповсюдження: витрати на розповсюдження стосуються витрат, понесених для того, щоб зробити товари чи послуги доступними для клієнтів. Це складування, служба доставки, транспортування тощо.

- Дослідження та розробки: Дослідження необхідні для розробки нового продукту або модифікації існуючого. До цієї категорії належать витрати, понесені дослідницькою групою, впровадження дослідження, висновки тощо.

4. Класифікація витрат за характером:

- Постійні витрати вартість: вартість, на яку майже не впливають тимчасові зміни відома як постійна вартість. Він включає орендну плату, амортизацію, оренду, заробітну плату тощо.

- Змінні витрати вартість: вартість, яка змінюється пропорційно зі зміною обсягу виробництва або іншої ділової активності, називається змінною вартістю. Сировина, упаковка, комісійні з продажу, заробітна плата тощо є змінними витратами.

- Напівзмінні витрати: витрати, на які помірно впливає зміна ділової активності, називаються напівзмінними витратами. Він включає споживання електроенергії, вартість обслуговування, вартість управління, вартість нагляду тощо.

5. Витрати, що пов'язані з процесом виробництва.

- Вартість партії: витрати, понесені під час виробництва цілої партії, що складається з ідентичних продуктів (партії), відомі як вартість партії. Кожна партія відрізняється від іншої, а одиниці, що входять до партії, ідентифікуються за номером партії. Фармацевтика, автомобілі, електроніка – деякі з прикладів.

- Вартість процесу. Витрати, пов'язані з виконанням різних операцій у спрощеному виробничому процесі, називаються витратами процесу. Розділивши загальну вартість процесу на кількість вироблених одиниць, ми можемо отримати вартість процесу окремої одиниці або продукту.

- Операційні витрати: витрати, пов'язані з певною бізнес-функцією, яка сприяє виробничому процесу, відомі як операційні витрати. Це допомагає регулювати механізм бізнес-діяльності шляхом моніторингу витрат, понесених під час кожної бізнес-операції.

- Оперативні витрати: Оперативні витрати стосуються повсякденних витрат, які несе організація для забезпечення безперебійного функціонування бізнесу, відомих як операційні витрати.

- Вартість контракту: вартість укладення контракту з покупцем або продавцем шляхом взаємної згоди на згадані умови називається контрактною вартістю. Це договір про тендер, договір про підвищення ціни, тендери тощо.

- Спільні витрати: сукупні витрати, пов'язані з одночасним виробництвом двох або більше корисних продуктів, відомі як спільні витрати. Наприклад; витрати на переробку молока для одержання сиру [3].

Отже, головна сутність та мета класифікації витрат – це спрощення роботи керівництва, бухгалтерів, економістів, дослідників та багатьох інших. Це полегшує процес контролю витрат, скорочення витрат і управління ними на суб'єкті господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Фостолович, В. А., Сімаков О.О. Місце управління витратами в сучасній системі управління підприємством. Економіка та держава №10, 2019. С 36-45.
2. Реслер М. В. Класифікація витрат підприємств торгівлі в системі обліку та управління ними / М. В. Реслер, В. М. Захаркевич // Вісник Львівського торговельно-економічного університету – Львів. Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2019. – Вип. 57. - С.100-103
3. Cost Classification. Anjali J. 2018. URL: <https://theinvestorsbook.com/cost-classification.html>

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор Богуславська С.І.

СУТНІСТЬ, ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Божко Н.О.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: bozhko.nadiia419@vni.cdu.edu.ua*

Поступова індустріалізація суспільства призвела до масових трансформацій в економіках, що розвиваються. Хоча рівень життя людей покращився, іншим, протилежним, наслідком, безсумнівно, є серйозний негативний вплив на навколишнє середовище. Звичайно, викиди парникових газів, нераціональне використання природних ресурсів, утилізація відходів, а також токсичних речовин мають негативний вплив на зміни в кліматі. До того ж, очікування зростання чисельності населення та подальшого покращення добробуту можуть спричинити ще більший попит на світові ресурси.

Постійне усвідомлення нестійкості цього експоненційного зростання, а також надмірне споживання ресурсів призвело до більш свідомої політики впливу на навколишнє середовище. Стурбованість щодо впливу спричинила підвищення обізнаності компаній і галузей щодо такого негативного впливу, що зумовило прискорений розвиток екологічного менеджменту.

Тиск з боку клієнтів, урядів, неурядових організацій, а також промисловості змушує компанії зосереджуватися на екологічній ефективності. Оскільки більша частина споживання ресурсів пов'язана з товарами й послугами, які варто виробляти, обслуговувати, використовувати й утилізувати, логічною сферою політики, у якій слід зосередитися на зменшенні впливу на навколишнє середовище, є компанії, де основна увага зосереджена як на зменшенні поточного використання ресурсів, так і на запобіганні аварій, які можуть мати ненавмисний, але надмірний вплив на навколишнє середовище, що призводить до масштабних катастроф [3].